Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Erikoistutkija Eero Siivola
Tiedontuotannon laatu, menetelmäkehitys 2.4.2024 SYKE/2024/589

Eduskunnan suuri valiokunta
SuV@eduskunta.fi

Viite: Suuri valiokunta 3.4.2024 klo. 13:00 U 4/2024 vp/ Asiantuntijalausuntopyyntö

Asia: **U 4/2024 vp Valtioneuvoston kirjelmä komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi seurantakehyksestä selviytymiskykyisiä Euroopan metsiä varten**

https://www.eduskunta.fi/pdf/U+4/2024?lang=fi

Suomen ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto

Suomen ympäristökeskus (Syke) kiittää mahdollisuudesta lausua suurelle valiokunnalle valtioneuvoston kirjelmästä ’komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi seurantakehyksestä selviytymiskykyisiä Euroopan metsiä varten’. Suomen ympäristökeskukselta on pyydetty samasta kirjelmästä lausuntoa myös maa- ja metsätalousvaliokunnalle (ke 27.2.2024), sekä ympäristövaliokunnalle (to 7.3.2024).

Kirjelmässä esityksen tavoitteista kirjoitetaan ”Komission lainsäädäntöehdotuksen mukaan metsiin kohdistuu yhä enemmän painetta ilmastonmuutoksen, ihmisen toiminnan sekä maankäytön muutosten takia. Esimerkiksi maastopalot, tuholaiset, kuivuus ja kuumuus voimistavat usein toisiaan. Ehdotuksen perusteluissa todetaan, että taajaan valtioiden rajat ylittävistä, mahdollisesti ihmisten turvallisuutta uhkaavista luonnonkatastrofeista tulee todennäköisempiä.” Tämä vastaa myös tutkimuspohjaista käsitystä nykytilanteesta ja tulevaisuuskuvasta.

Harmonisoidun metsätiedon tuottaminen Euroopan laajuisesti on toivottavaa ja varmistaisi jäsenvaltioiden objektiivisen vertailun, sekä metsiin liittyvän lainsäädännön seurausten arvioinnin. Tähän tarvitaan EU:n tason lainsäädäntöä. Ehdotuksen yhtenä päätavoitteena on “Varmistaa johdonmukainen ja laadukas seuranta, jonka avulla voidaan seurata edistymistä metsiä koskevien EU:n tavoitteiden, poliittisten päämäärien ja tavoitteiden saavuttamisessa, mukaan lukien luonnon monimuotoisuus, ilmasto ja kriisitoimet.”

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**

Esitetyssä asetuksessa ei kuitenkaan ehdoteta kerättäväksi esimerkiksi tietoja lahopuustosta, puuston ikärakenteesta tai maaperän käsittelystä ja hydrologian muokkaamisesta. Suomen osalta nämä ovat keskeisiä tietoja, joita jo kerätään olemassa olevissa seurannoissa, eikä niiden keräämistä tule lopettaa. Tässä asiantuntijalausunnossa ei kommentoida ehdotuksen taustaa ja tavoitteita tämän enempää. Lausunnon sisällön arvioinnissa keskitytään arvioimaan suunniteltua seurantamenetelmien toteutustapaa, sekä kirjelmässä esitettyjen väitteiden tiedeperustaa.

Kirjelmässä kirjoitetaan, että ”…komission mukaan saatavilla olevissa metsiä koskevissa tiedoissa on metsätuhojen ennaltaehkäisyä haittaavia merkittäviä puutteita esimerkiksi kuivuuden tai kaarnakuoriaisten esiintymien aiheuttamien vahinkojen osalta.” Suomen metsäkeskus kerää tietoa muista kuin metsäpaloista johtuvista tuhoista, mutta systemaattista (esimerkiksi kaukokartoitukseen perustuvaa) seurantaa tuhoista tai niiden riskistä on vain joidenkin häiriöiden osalta. Häiriöiden kytkeytymien toisiinsa, kuten kuivuuden yhteys kaarnakuoriaisesiintymiin korostaa sekä seurannan että riskiennusteiden kehittämisen tärkeyttä.

Kirjelmän kohdassa “Jäsenvaltioiden tuottamat tiedot” todetaan, että ”Osana valtakunnan metsien inventointia Suomessa tuotetaan jo nykyisellään pitkälti komission ehdotukseen sisältyvät tiedot, mihin ei kuitenkaan lukeudu iki- ja aarniometsien sijainti sekä yleisten metsälintujen määrä.” Tähän voidaan lisätä, että lisäksi Natura-alueita ja suojelualueita koskevat tiedot ovat saatavissa Luontopalveluilta. Syke haluaa myös korostaa, että Suomessa tällä hetkellä metsälinnuista kerättävä tieto perustuu vapaaehtoisten suorittamaan vakiolinjalaskentaan, josta he eivät saa korvausta, eikä kustannuksia näin ollen ole arvioitu. Mikäli seurantavelvoite tulee, olisi vapaaehtoistyöhön perustuvaa laskentaa syytä tukea rahallisesti nykyistä enemmän.

Kirjelmän 8. artiklaa koskevassa osiossa mainitaan liitteen III metsiä koskevien lisätietojen vaiheittaisesta keräämisvelvoitteesta. Se, missä määrin tämä merkitsee merkittäviä uusia tehtäviä riippuu tarkemmista määrittelyistä. Liitteen III kuvaukset eivät ole tarpeeksi tarkkoja tekemään päätelmiä kaikkien muuttujien osalta. Esimerkiksi vaatimukset alueellisesta kattavuudesta, resoluutiosta ja ajantasaisuudesta puuttuvat. Kirjelmässä myöhemmin osuvasti kirjoitetaankin, ”Valtioneuvosto korostaa sitä, että täytäntöönpanovallan siirtoa koskevalla sääntelyllä, varsinkin 8 artiklan 3 kohdan (liitteen III metodologian ja indikaattoreiden tarkempi määrittely) osalta, voisi olla tässä vaiheessa hankalasti ennakoitavia hallinnollisia- ja kustannusvaikutuksia.”

Kustannuksiltaan suurimpana uutena 8. artiklan liitteen III raportoitavana lisätietona voidaan kuitenkin pitää tietoa Natura 2000-alueiden ulkopuolella sijaitsevista metsäluontotyypeistä. Syke haluaa korostaa, että tämän tiedon kerääminen tulee vaatimaan maastoinventointia kaukokartoitustulkinnan tueksi. Sykessä on aiheesta paljon kokemusta (esim. Ylä-Lapin kaukokartoitus -hanke) ja meneillään olevia projekteja, mutta Suomen kattavaa luokittelua ei ole luultavasti tuotettavissa ilman merkittävää lisäresursointia. Lisätiedoista monista muista kuitenkin tuotetaan Suomessa jo jonkinlaista tietoa. Metsien luonnonmukaisuuden luokkien selvittämiseen hyödynnettävissä olevia tietoja kerätään VMI:ssä, mutta alueellisesti kattavat kartat puuttuvat, vaikka Suomen metsäkeskuksessa ja Sykessä tähän liittyvää kehitystyötä tehdäänkin. Muun kasvillisuuden kuin puiden monimuotoisuudesta Luonnonvarakeskus (Luke) on toteuttanut seurantaa 10 vuoden välein n. 3000 koealalla ja tätä tietoa voitaisiin hyödyntää mallinnuspohjaisten levinneisyys- ja runsauskarttojen luomiseen. Suomen metsäkeskus kartoittaa ilmoituspohjaisesti muiden tekijöiden kuin tulipalojen aiheuttamia metsähäiriöitä. Myös tietoja

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**

haitallisten vieraslajien esiintymisestä kerätään mm. vieraslaji.fi ja laji.fi -sivustoilla, vaikkakaan ei systemaattisesti paikkatietona. Uhanalaisten lajien esiintymisestä kerätään tietoa laji-portaaleihin, mutta systemaattisesti vain joillekin lajeille. On myös huomioitava, että lajien turvaamiseksi tieto ei kaikin osin ole avointa, mikä voi vaikeuttaa Liitteen III-mukaisen kartan tuottamista. Myös maanpäällistä biomassaa koskevia mallinnuspohjaisia arvioita on, mutta vain maanpäälliseen biomassaan rajoittuminen ei ole tarkoituksenmukaista. Tiedon keräämisessä tulisi huomioida myös maaperän hiili, joka on merkittävä hiilivarasto ja oleellinen osa kokonaisuuden suunnittelua ilmastonäkökulmasta. Tiedon huomioimista ei myöskään tarvitsisi aloittaa tyhjästä, sillä turvemaiden osalta Geologian tutkimuskeskus (GTK) on laskenut tuoreita ennustekarttoja ja myös kivennäismailta on karkeampia tuloksia, kuten global SoilGrids-aineisto.

Kirjelmän 11. artiklan koordinointia ja yhteistyötä, sekä 12. artiklan kansallisia yhdyshenkilöitä koskevassa kohdassa kirjoitetaan kansallisen yhdyshenkilön roolista ja tehtävistä. Yhteyshenkilön rinnalla olisi hyvä olla myös kansallinen koordinaatioryhmä, jotta metsiin liittyvät erilaiset näkökulmat, käyttötarkoitukset ja arvot tulevat edustetuksi ja kuulluksi.

Kirjelmän 13. artiklan pitkäaikaisia suunnitelmia koskevassa kohdassa mainitaan keskipitkän- ja pitkän aikavälin metsäsuunnitelmat. Syke on ollut mukana tutkimushankkeissa, joissa on jo tuotettu skenaarioennusteita ja niihin liittyviä ennusteepävarmuuksia metsistä huomioiden ilmaston muutoksen vuoteen 2050. Ennusteissa ei ole kuitenkaan voitu huomioida kaikkia häiriötekijöitä ja niiden muutoksia ilmaston muuttuessa, mutta tätä tukevaa kehitystoimintaa on olemassa. Kirjelmän käsittelemä asetus osaltaan tukee tätä tutkimus- ja kehitystoimintaa yhtenäistämällä ja parantamalla häiriöaineistojen saatavuutta Euroopassa, mitä voidaan pitää hyvänä asiana.

Kirjelmän samassa kohdassa mainitaan myös kansallinen metsästrategia, jonka kirjoitetaan sisältävän Suomen metsäpolitiikan keskeiset linjaukset. Metsiin liittyviä keskeisiä tavoitteita tullaan myös käsittelemään parhaillaan työn alla olevassa Kansallisessa luonnon monimuotoisuuden strategiassa. Syke haluaa myös korostaa, että sekä metsästrategia, että luonnon monimuotoisuuden strategia eivät ole ainoastaan metsäpolitiikkaa, vaan niillä on myös vankka tiedeperusta.

Kirjelmän taloudellisia vaikutuksia ja resurssitarpeita koskevassa kohdassa kirjoitetaan vanhojen metsien kartoittamisen aiheuttamista lisäkustannuksista. On kuitenkin huomioitava, että yksi EU:n biodiversiteettistrategian 2030 avaintavoitteista, joihin Suomikin on jo sitoutunut, on jäljellä olevien vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelu. Tätä varten täytyy tehdä maastokartoituksia. Vaikka on totta, että vanhojen- ja luonnontilaisten metsien sijainteja ei tällä hetkellä tiedetä asetuksen vaatimassa laajuudessa, kirjelmässä mainitut kartoituskustannukset eivät siis ole kokonaan tämän asetuksen tuomia lisäkustannuksia.

Kirjelmän kohdassa Nykyisten järjestelmien hyödyntäminen, kirjoitetaan: "Valtioneuvoston mukaan EU:n metsien tilan seurantajärjestelmän tulisi perustua mahdollisuuksien mukaan olemassa oleviin valtakunnan metsien inventointitietojen harmonisoitiin. On tärkeää, että uudessa sääntelyssä otettaisiin huomioon mahdollisuus hyödyntää Suomessa jo käytössä olevia seurantatietoja ja -järjestelmiä. Uusi kerättävä tietovaranto ei saisi syrjäyttää jo nyt kerättyä laadukasta kansallista tietoa ja pitkiä aikasarjoja." Syke tukee tätä kantaa ja haluaa lisätä, että asetuksen voidaan myös

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

katsoa tuovan tukea jo olemassa olevien seurantojen jatkuvuuden takaamiseen. Syken kanta on, että Suomen osalta EU:n Komission ehdotukseen liittyvät resurssit tulisi kohdentaa olemassa olevien kansallisten seurantojen kehittämiseen siten että niistä saatava tieto kattaa Komission vaatimukset. Tällöin vältyttäisiin päällekkäisen tiedon tuottamiselta eri organisaatioissa, sekä hyödynnetään kansallista asiantuntemusta ja lähtöaineistoja (esim. maastomittaukset). Osa tietojen tuotannosta on joka tapauksessa jäsenvaltioiden vastuulla ja tällöin on huolehdittava myös tuotetun tiedon tarkkuuden arvioinnista.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet: erikoistutkija Eero Siivola, erikoistutkija Markus Törmä, erikoistutkija Pekka Härmä, erikoissuunnittelija Aapo Kahilainen ja erikoistutkija Torsti Schulz.

Jakelu: SuV@eduskunta.fi
Kopio: kirjaamo@syke.fi

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**